

Чуйко О. Способи конкурентної взаємодії студентської молоді/Чуйко О. Міжнародна конференція «Наукові дискусії: питання педагогіки та психології», 3-4 грудня 2015р. – с.109-112

Соціальна психологія, психологія соціальної роботи
СПОСОБИ КОНКУРЕНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ

Чуйко О.М.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», доцент кафедри
соціальної психології, кандидат психологічних наук, доцент

В сучасних умовах динамічних змін та нестабільності суспільства актуалізується вивчення психологічних особливостей конкуренції. Проблеми конкуренції найчастіше розглядаються у контексті дослідження конкурентоспроможності фахівця, організації, ефективності управлінської діяльності. Низка авторів наголошує, що конкуренція є необхідною умовою соціально-психологічної взаємодії, присутня у будь-якій сфері соціальних відносин (сім'я, партнерство, професійна діяльність, навчання тощо). Сучасна молодь зростає в інформаційно-психологічному просторі, пронизаному закликами до конкуренції, готовими моделями конкурентної взаємодії, який формує уявлення студентів про її сутність та методи. Тому варто особливу увагу приділити дослідженню способів конкуренції студентської молоді, проаналізувати наявність конструктивних та деструктивних репертуарів конкурентної взаємодії.

У опитуванні взяло участь 64 студенти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», спеціальності «Психологія», III та IV курси. Дослідження проводилось на основі авторської анкети, спрямованої на вивчення уявлень, ставлення, морально-психологічних

принципів, мотивів, способів та сфер конкуренції студентської молоді. Інтерпретація результатів опитування здійснювалась на основі обрахування відсотків за смисловими одиницями та аналізу мовних конструктів [3].

Згідно результатів опитування, більшість студентів (77%) розуміють конкуренцію як боротьбу, змагання, суперництво, бій, нерівність. Для 23% опитуваних конкуренція є можливістю саморозвитку, вдосконалення, компетентністю. Виявлено, що для опитуваних стан конкуренції супроводжується позитивними емоціями (39%) та негативними емоціями (61%).

На основі дослідження мовних конструктів виокремлено умовно 4 групи способів конкурентної взаємодії опитуваних: способи боротьби у конкуренції; способи самовдосконалення і конструктивної взаємодії; відсутність диференціації способів; уникнення конкуренції. До мовних конструктів, що відображають першу групу способів, належать: «наполягання на своєму», «самовпевненість», «протистояння», (23% висловлювань), «тиск», «гноблення» (8% висловлювань), «маніпуляція» (2%), «хитрощі» (2%), «провокація», «вичікування вдалого моменту», «ігнорування», «наклеп», «зверхність» (по 1% висловлювань відповідно). Загалом, дана група отримала 40% висловлювань.

Мовними конструктами, що відображають другу групу способів конкуренції, виявились «переконання», «переговори», «компетентність» (14%), «власні знання, уміння, сили» (6%), «демонстрація своїх позитивних рис» (5%), «опора на людські цінності» (5%), «співпраця», «компроміс» (5%), «спостереження за опонентом» (5%), «стриманість» (2%), «законні методи» (1%). Загалом дана група методів отримала 43% висловлювань. Третю групу способів відображають мовні конструкти «різні», «залежить від ситуації» (13%). До четвертої групи відносимо «уникнення», «стриманість» (9%). Як видно, серед опитуваних однаковою мірою представлені як деструктивні, так і

конструктивні способи взаємодії (перша та друга групи методів). Готовність опитуваних застосовувати всі методи у конкуренції говорить про можливість використання ними і деструктивних методів також.

Слід відмітити, 6% опитуваних не означили власні методи конкуренції.

Враховавши мовні конструкти третьої та четвертої груп методів, та деякі – першої та другої (де не означено чітких дій), можна припустити, що студенти не володіють достатнім репертуаром методів конструктивної конкурентної поведінки.

Виявлено, що 66% опитуваних задоволені власним способом конкуренції, 11% -- загалом задоволені, 13% -- не зовсім задоволені, 10% -- не задоволені. Тобто, більшість студентів задоволені власним способом конкуренції.

Проаналізовано недопустимі способи конкуренції опитуваних. До мовних конструктів, що вказують на заперечення застосування протиправних дій у ситуації конкуренції відносимо «фізичне насилля», «бійка» (13%), «приниження гідності іншої людини» (11%); «злочини», «протиправні дії», «вбивство» (10%), «агресія щодо близьких» (1% висловлювань). До мовних конструктів, що відображають недопустимі в конкуренції аморальні дії, належать: «грубо», «неетично», «йти по головах» (15%); «обман», «брехня», «блеф» (14%); «підступність» (13%); «всупереч власним цінностям» (4%), «зрада» (4%); «звернення до пікантної інформації» (2,5%); «немає обмежень» (4%).

До межових способів конкуренції (як допустимий, але крайній метод) опитувані відносять психологічну боротьбу (загалом 52% висловлювань). До них належать «висміювання помилок», «образи», «приниження» (12%), «нечесні дії», «підступ» (10%), «крики», «сварки» (7%), «обман» (7%). Виявлено 6% мовних конструктів, що визначають межовим способом конкуренції фізичну розправу. 15% висловлювань відображають невизначеність меж. 2% висловлювань вказують на відсутність меж у методах

конкуренції. 19% мовних конструктів відображають недопустимі дії, але не вказують на межові способи конкуренції.

Проаналізовано небажані для опитуваних способи конкурентної поведінки опонентів («У ситуації конкуренції я не хочу, щоб стосовно мене здійснювали...»). Мовними конструктами, що відображають небажані протиправні дії з боку конкурента, виявились «насильство», «тиск» (20%); «вчинки, що протидіють закону» (10%); «плітки», «інтриги», «наклеп» (6%); «не хочу, щоб щось здійснювали» (3%), «торкались особистих проблем, сім'ї» (3%). До мовних конструктів, що відображають порушення культури спілкування та взаємодії як небажаного способу поведінки з боку опонента, можна віднести «обман», «підлість» (19%); «те, що не бажаю іншому» (4%); «повна критика» (3%); «дії, що руйнують уявлення про мене», «порушує моральні принципи», «піднімали голос», «нецензурна лайка» (відповідно по 1%). Серед мовних конструктів, які вказують на небажані форми соціальної взаємодії з боку опонента виявлено «маніпуляція» (8%); «жертвність», «жалість», «втеча» (відповідно по 1% висловлювань). Тобто, серед опитуваних домінує думка, що небажаними способами поведінки опонентів у конкуренції є протиправні дії та порушення культури спілкування і взаємодії.

Досліджено очікувані опитуваними способи конкуренції опонентів. До них відносим мовні конструкти, що відображають реакції опонента, спрямовані на задоволення його бажань («підступ», «хитрощі», «цікавість», «азарт», «агресія», «критика»); відображають реакції опонента, спрямовані на задоволення бажань опитуваних («компроміс», «підпорядкування», «підтримка моєї позиції»); відображають конструктивні реакції опонента («адекватні реакції», «чесність», «повага», «розуміння», «справедливість», «повна віддача», «достойна боротьба», «наполегливість», «компетентність»). Тобто, більшість висловлювань твердять, що опитувані очікують від опонентів конструктивних способів конкуренції.

Виявлено основні джерела знань про способи конкуренції студентської молоді -- ЗМІ, власний досвід опитуваних, навчання та навчальні дисципліни з психології, наукова, популярна та художня література, сім'я і друзі, досвід інших людей.

Отже, серед досліджених способів конкуренції студентської молоді однаковою мірою представлені як способи конструктивної взаємодії і розвитку (переконавання, переговори, компетентність, загально-людські цінності, співпраця, компроміс та ін), так і способи боротьби (протистояння, самовпевненість, тиск та ін). Більшість опитуваних задоволені власними методами конкуренції. Можна твердити про недостатню сформованість репертуару конструктивних способів конкуренції опитуваних. Межевими способами конкурентної взаємодії виявилась психологічна боротьба, недопустимими способами -- протиправні та аморальні дії, фізичне насилля. Небажаними способами поведінки опонентів у конкуренції є протиправні дії та порушення культури спілкування і взаємодії. Опитувані очікують від опонентів конструктивних способів конкуренції.

Перспективами подальших досліджень є вивчення мотиваційних чинників конкурентної взаємодії студентської молоді.

1.Александрова О.С. Багатоманітність проявів феномену конкуренції в сучасному суспільстві /О.С.Александрова // Вопросы духовной культуры – Философские науки. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/33462/27-Aleksandrova.pdf?sequence=1>

2.Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М.Карамушки. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – 366с.

3. Чуйко О.М. Уявлення студентської молоді про конкуренцію як міжособистісну взаємодію в сучасному суспільстві / О.М.Чуйко // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. -- Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2014. – Вип. 19. – Ч. 1. – с.71-78